MINISTERUL SĂNĂTĂȚII, MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE AL REPUBLICII MOLDOVA

CENTRUL DE EXCELENȚĂ ÎN MEDICINĂ ȘI FARMACIE „RAISA PACALO"

APROBAT

Serviciu politici în domeniul managementului personal medical și social

"15" 06 2018

CURRICULUM MODULAR

ASISTENȚA MEDICALĂ PRIMARĂ CU NURSING COMUNITAR ȘI ÎNGRIJIRI LA DOMICILIU

Specialitatea: **ÎNGRIJIREA BOLNAVILOR**

Calificarea: **ASISTENT MEDICAL 91310**

AUTORI:

Mariana NEGREAN	grad didactic superior, director adjunct pentru instruirea practică, CEMF „Raisa Pacalo", categorie superioară, medic – internist, profesor disciplina *Medicina internă cu nursing specific*
LiubaTOMULESCU	grad didactic superior, şef catedră *Discipline terapeutice*, profesor la disciplina *Medicina internă cu nursing specific*
Galina CRECIUN	grad didactic unu, profesor la disciplina *Medicina internă cu nursing specific*
Lucia CARP	grad didactic superior, şef secţie de învăţământ, categoria superioară, medic – internist, profesor disciplina *Medicina internă cu nursing specific*
Inna PREPELIŢA	profesor la disciplina *Asistenţa medicală primară*

RECENZENŢI

Ghenadie CUROCICHIN, profesor universitar, d.h.ş.m, şef catedra *Medicina de familie,* USMF „N.Testemiţanu"

Angela COCIUG, asistentă principală, IMSP Clinica Universitară, categorie superioară în specialitate, membru al Asociaţiei Nursing din Republica Moldova

DISCUTAT

La şedinţa catedrei *Discipline terapeutice*

din "05" februar 2018

Şef catedră _____ Liuba Tomulescu, grad didactic superior

APROBAT

La şedinţa Consiliului metodic din "09" februar 2018

Proces verbal nr. 3

COORDONAT

Şef Cabinet Instructiv - Metodic Republican al Ministerului Sănătăţii

_____ Diana Savca

„12" 02 2018

CUPRINS

I.	Preliminarii	4
II.	Motivația, utilitatea disciplinei pentru dezvoltarea profesională	6
III.	Competențele profesionale specifice unității de curs	7
IV.	Administrarea disciplinei	8
V.	Repartizarea orientativă a orelor pe unități de învățare	8
VI.	Unități de învățare	8
VII.	Studiu individual ghidat de profesor	12
VIII.	Sugestii metodologice	14
IX.	Sugestii de evaluare a competențelor profesionale	16
X.	Lucrări practice recomandate	17
XI.	Resursele necesare pentru desfășurarea procesului de studii	18
XII.	Resursele didactice recomandate elevilor	18

I. PRELIMINARII

Schimbările în viaţa socială, politică şi economică, înregistrate în ultimul deceniu, au influienţat sectorul de sănătate din ţară. A scăzut natalitatea, a crescut morbiditatea prin maladii necontagioase (oncologice, cardiovasculare, digestive etc.) şi prin boli infecţioase (tuberculoza, hepatite virale, boli sexual transmisibile, HIV/SIDA etc.) [2].

Starea creată a necesitat reorientarea sistemului sănătăţii spre fortificarea sectorului primar, considerat de OMS şi alte organisme internaţionale, ca fiind cel mai orientat, eficient şi mai puţin costisitor sector al asistenţei medicale, în paralel cu serviciile medicinii preventive şi medicinii de urgenţă [2].

Curriculum modular *Asistenţa medicală primară cu nursing comunitar şi îngrijiri la domiciliu* vizează Planul de învăţământ care este elaborat în baza Planului – cadru pentru învăţământul postsecundar, axat pe Sistemul Credite de Studii aprobat prin Hotărârea Colegiului Ministerului Educaţiei nr. 3/3 din 08.07.2014 şi pus în aplicare prin ordinul Ministerului Educaţiei nr. 811 din 14.07.2014, Codul Educaţiei din Republica Moldova, Strategia Sănătate 2020. Disciplina se creditează cu 3 credite.

Organizaţia Mondială a Sănătăţii acordă un rol deosebit asistenţei medicale de familie [Family nusring] în prevenirea imbolnăvirii, promovarea sănătăţii, în reabilitarea şi îngrijirea persoanelor cu patologii şi în periada finală a vieţii [11].

Strategiile de bază ale dezvoltării sistemului primar de asistenţă medicală în Republica Moldova prevede:

- respectarea valorilor fundamentale în acordarea asistenţei medicale populaţiei;
- finanţarea stabilă şi asigurarea asistenţei medicale accesibile, echitabile;
- orientarea spre asistenţa primară, definind sarcinile de prevenire şi profilaxie a maladiilor şi complicaţiilor acestora, coordonând efectiv serviciile primare, secundare şi terţiare;
- acordarea asistenţei medicale calificate prin utilizarea tehnologiilor moderne, având drept scop principal ameliorarea sănătăţii populaţiei [15].

Transformările socio-economice, în mare măsură, au determinat strategia de dezvoltare a serviciilor medicale primare acordate populaţiei, ultimele fiind justificate de un şir de acte legislative.

Implementarea *medicinei de familie* este considerată în Republica Moldova, ca şi în alte state, fiind singura oportunitate de acoperire cu îngrijiri medicale eficiente şi de calitate a tuturor păturilor sociale ale populaţiei, conturisându-se ca o rigoare de esenţă a funcţionalităţii sistemului de sănătate [2].

Toate aceste premise au impus necesitatea formării specialiştilor medicali cu studii postsecundare, capabili prin acţiunile sale specifice educaţionale, preventive, terapeutice şi de recuperare să contribuie la promovarea şi menţinerea sănătăţii individului, familiei şi colectivităţilor. Necesitatea formării specialistului medical cu studii medii în domeniul acordării *asistenţei medicale primare* a fost influenţată şi de apariţia noilor acte legislative la diferite nivele:

A. Documentele principale ale politicii Statului Republica Moldova în domeniul educaţiei şi ocupării forţei de muncă

1. *Codul Educaţiei al Republicii Moldova, (promulgat prin Decretul Nr. 633, Monitorul Oficial nr.319-324, din 24.10.2014).*

2. *Programul de dezvoltare al învățământului medical și farmaceutic în Republica Moldova pe anii 2011-2020* (Hotărârea Guvernului nr.1006 din 27 octombrie 2010);

3. *Strategia de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic pe anii 2013-2020 și Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei* (Hotărârea Guvernului nr. 97 din 01.02.2013)

4. *Strategia de dezvoltare a sistemului de sănătate în perioada 2008-2017;*

5. *Planul strategic de dezvoltare al Sistemului Național Informațional de Sănătate, 2008-2017;*

6. *Noua Politică de Sănătate a Republicii Moldova pentru anii 2007-2021*;

7. *Protocoalele Clinice Naționale;*

8. *Protocoale Clinice standardizate pentru medicii de familie*

9. *Programul Național de dezvoltare al serviciilor paliative în Republica Moldova pentru anii 2014-2018:*

10. Strategia *Sănătatea 2020.*

B. Documente europene

1. *Cadru de calificare european – o coordonare a proceselor de la Bolognia, Kopenhaga și Lisabona*: *Studiu de lungă durată.* Sursa: KOH (2001) 678 endg. din 21.11.2001;

2. Comisia Europeană (2001): *Noile piețe europene de forță de muncă deschise și accesibile pentru toți,* KOM (221) 116 endg., Brüssel Comisia Europeană (2002): Instruire generală și profesională în Europa;

3. Comisia Europeană (2005): *Pe calea spre cadru de calificare europeană în studii de lungă durată,* Documente de lucru ale comisiei, (2005) 957 din 08.07.2005, Brüssel;

4. Comisia Europeană (2005): *Modernizarea instruirii generale și profesionale în Europa: aportul elementar asupra bunăstării și unificării sociale în Europa*, KOM (2005) 549 valabil din 10.11.2005;

5. Consiliul Europei, Comisia Europeană (2006): *Modernizarea instruirii generale și profesionale: aportul elementar asupra bunăstării și unificării sociale în Europa, raportul comun referitor la progrese în cadrul programului de lucru "Instruire generală și profesională 2010"*, din Instrucțiuni Europene (EU ABl.) C 79/1 din 01.04.2006, Brüssel;

6. *Directiva UE2013/55/EG a Parlamentului European și a Consiliului de recunoaștere a calificărilor profesionale;*

7. *European Union Standards for nursing and midwifery: Information for Accession Countries,* Bruxell, 2009.

C. Documentele Organizației Mondiale a Sănătății în domeniul pregătirii cadrelor medicale vocaționale

- *Framework for Action on Interprofesional Education and Collaborative Practice.* Geneva, WHO, 2010;
- *Health 2020 policy framework and strategy.* EUR/RC62/8. Copenhagen, WHO Regional Office for Europe. Regional Commitete for Europe. Sixty-secong session. Malta, 10-13 september, 2012;
- *WHO health for all datebase;*
- *The Wold Health Report 2006 – Working toghether for health.* Geneva, WHO, 2006;
- *Nursing and Midwifery Services. Strategic Directions* 211-2015. WHO/HRH/HPN/10.1. Geneva, WHO;

- *Munich Declaration. Nurses and midwives: A Force for Health,* 2000, Copenhagen, WHO Regional Office for Europe, 2000.

În conformitate cu recomandările ***Clarification of competency and capability requirements for family health nurses working în communities*** (EACEA, Final Report, 10.10.2012) sânt deosebite 4 ramuri de abilităţi specifice asistentului medical de familie:

1. Practicarea profesiei în conformitate cu principiile etice, culturale, legislative, eticii profesionale, insclusiv promovarea îngrijirilor non-discriminatorii.
2. Extinderea şi aplicarea cunoştinţelor, politicilor actuale ce ţin de ingrijiri medicale şi promovarea sănătăţii.
3. Implementarea leadership-ului practic: implicarea persoanelor cheie în dezvoltarea serviciilor de sănătate: în îngrijiri medicale, educaţie, promovarea sănătăţii.
4. Coordonarea şi furnizarea de îngrijire şi intervenţie: aplicarea cunoştinţelor în evaluarea medicală, activitatea în echipa multidisciplinară cu populaţia care prezintă necesităţi de îngrijiri medicale şi supraveghere.

Curriculum modular la disciplina *Asistenţa medicală primară cu nursing comunitar şi îngrijiri la domiciliu* reprezintă un instrument eficient în vederea formării iniţiale a specialiştilor medicali pentru învăţământul profesional tehnic postsecundar în baza Sistemului de Credite de Studii Transferabile, aprobat prin Ordinul Ministerului Educaţiei nr.1205 din 16.12.2015 şi Ordinul Ministerului Sănătăţii nr. 78 p§1 din 19.07.2016.

Curriculum modular îşi propune să ofere premisele unei educaţii iniţiale, care va permite formarea unui specialist medical competent, asigurând astfel respectarea caracteristicilor definitorii ale asistenţei medicale de familie. Curriculum-ul modular elaborat este un model pedagogic, care realizează politica educaţională a statului, fiind conceput în baza teoriei factorilor şi a teoriei axiologice, constituit dintr-un număr necesar şi deplin de elemente în interrelaţii corelate la toate nivelele curriculare, asigurând formarea profesională şi intelectuală a elevilor în domeniul medicinei de familie [14].

Curriculum modular *Asistenţa medicală primară cu nursing comunitar şi îngrijiri la domiciliu* permite profesorilor autonomie în elaborarea strategiei eficiente de proiectare a demersului educaţional în vederea formării la elevi a competenţelor specifice disciplinei în contextul competenţelor calificării *Asistent medical.*

Curriculum modular este destinat profesorilor de asistenţa medicală primară din colegiile de medicină şi sugerează metodologiile pentru elaborarea manualelor, ghidurilor, compendiilor şi instrumentelor de predare-învăţare-evaluare.

Prezentul document oferă elevilor oportunităţi de dobândire a abilităţilor şi formare a competenţelor integratoare, privind dezvoltarea lor în plan personal, social şi profesional.

II. *MOTIVAŢIA, UTILITATEA CURRICULUMULUI PENTRU DEZVOLTAREA PROFESIONALĂ*

În elaborarea curriculumului modular *Asistenţa medicală primară cu nursing comunitar şi îngrijiri la domiciliu* s-a ţinut cont de ***următoarele principii:***

1. *Principiul adecvării curriculumului* la contextul socio-cultural, economic, profesional atât naţional, cât şi mondial vizând reformele actuale din sistemul sănătăţii.
2. *Principiul abordării ştiinţifice* a noţiunilor şi conţinuturilor tematice ce ţin de activitatea asistentului medical de familie.
3. *Principiul pertinenţei* privind formularea obiectivelor, selectarea conţinuturilor şi stabilirea tehnologiilor de predare-învăţare-evaluare ale disciplinei.

4. *Principiul sistematizării şi continuităţii,* creând situaţii de problemă, pentru a forma la elevi abilităţi de activitate în echipa multidisciplinară.
5. *Principiul integrării şi transdisciplinarităţii,* care vizează integrarea competenţelor formate în cadrul altor discipline studiate cu competenţele formate de acest curs, asigurând astfel un demers interdisciplinar şi transcurricular.
6. *Principiul integrării profesionale* în scopul promovării autoinstruirii şi educaţiei profesionale continue din perspectiva reformelor din sistemul sănătăţii [14].

Curriculumul modular la disciplină este un document de tip proiectiv, care monitorizează proiectarea, organizarea, desfăşurarea şi evaluarea eficientă a procesului educaţional la disciplină.

În ansamblu, Curriculumul modular este conceput să ofere profesorilor din instituţiile de învăţământ profesional tehnic postsecundar posibilitatea de a-şi elabora strategii proprii de proiectare şi organizare a demersului educaţional în vederea formării la elevi a competenţelor, valorilor şi atitudinilor ce corespund necesităţilor curente şi de perspectivă ale pieţii muncii şi ale unei societăţi aflate în permanentă schimbare.

În calitate de module, părţi componente ale planului de învăţământ, curriculum modular are drept scop formarea şi dezvoltarea:

- celor 9 competenţe cheie;
- competenţelor profesionale generale şi specifice: *Cadrul Naţional al Calificărilor pe domenii de formare profesională,* precum şi formarea competenţelor de utilizare a principalelor acte normative: strategii, programe naţionale, ghiduri, protocoale clinice naţionale, standarde etc.

Valoarea formativă constă în:

- dezvoltarea unor competenţe cognitive, care vizează utilizarea conceptelor, teoriilor şi noţiunilor specifice disciplinei;
- formarea deprinderilor practice de colectare a informaţiei de la pacienţii primari;
- formarea abilităţilor practice de aplicare, utilizare a cunoştinţelor specifice actuale în soluţionarea cazurilor de practică profesională medicală;
- formarea unor comportamente sanogene în baza valorilor personale, prin menţinerea propriei stări de sănătate, precum şi socio – profesionale cu impact asupra comunităţii;
- promovarea în rândurile populaţiei a achiziţiilor cognitive pentru informarea medicală şi acordarea asistenţei medicale primare.

III. *COMPETENŢELE PROFESIONALE SPECIFICE UNITĂŢII DE CURS*

CS1. Aplicarea actelor normative în vigoare referitor la acordarea serviciilor medicale în cadrul asistenţei medicale primare, asigurarea confidenţialităţii şi intimităţii pacientului.

CS2. Examinarea primară antenatală/postnatală a gravidei/lăuzei cu supravegherea în condiţii de Asistenţa medicală primară.

CS3. Examinarea complexă şi îngrijirea nou-născutului/copilului bolnav cu identificarea semnelor de pericol pentru viaţă şi sănătate.

CS4. Algoritmizarea etapelor asistenţei medicale de urgenţă conform Protocoalelor Clinice Naţionale.

CS5. Comunicarea eficientă în diverse situaţii socio-profesionale şi şcolarizarea pacientului terapeutic/membrilor familiei în acordarea îngrijirilor specifice.

CS6. Promovarea modului sănătos de viaţă în condiţii de Asistenţa medicală primară.

IV. *ADMINISTRAREA DISCIPLINEI*

Cod	Denumirea unităţii de curs	Semestrul	Numărul de ore				Modalitatea de evaluare	Numărul de credite
			Total	Contact direct		Studiu individual		
				Teorie	Practică			
S.08.O.031	Asistenţa medicală primară cu nursing comunitar şi îngrijiri la domiciliu	VIII	90	30	30	30	examen	3

V. REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR PE UNITĂŢI DE ÎNVĂŢARE

Nr.	Unităţi de învăţare	Numărul de ore			
		Total	Contact direct		Stud. individual
			Teorie	Practică	
1	Managementul în Asistenţa medicală primară.	20	6	8	6
2.	Obstetrică şi ginecologie cu nursing specific în Asistenţa medicală primară.	20	6	8	6
3.	Pediatrie cu nursing specific în Asistenţa medicală primară.	24	8	8	8
4.	Stările de urgenţă în Asistenţa medicală primară. Nursing-ul specific. Educaţia pentru sănătate.	26	10	6	10
	Total	**90**	**30**	**30**	**30**

VI. UNITĂŢI DE ÎNVĂŢARE

Unităţi de competenţă	Unităţi de conţinut	Abilităţi
I. Managementul în Asistenţa medicală primară		
UC1. Identificarea şi aplicarea actelor normative şi protocoa-lelor în cadrul asistenţei medicale primare. UC2. Planificarea activităţilor de prestare a serviciilor de informare, comunicare	- *Managementul în asistenţa medicală primară (AMP). Managementul în cadrul instituţiilor medico-sanitare publice primare (CMF, CS, OMF, OS).* - *Comunicarea în practica asistentului medical în AMP.* - *Triajul pacienţilor în AMP.* - *Determinarea indicilor*	- Aplicarea reformelor din sistemul de sănătate în asistenţa medicală primară (AMP). - Identificarea rolului şi funcţiilor asistentului medical în condiţii de AMP. - Aplicarea principiilor de organizare ale asistenţei medicale primare din

şi şcolarizare în cadrul asistenţei medicale primare. UC3. Evaluarea, motivarea şi organizarea activităţii în sala de triaj.	*vitali.* **1.** Rolul şi funcţiile asistentului medical în condiţii de AMP. **2.** Principiile de organizare ale asistenţei medicale primare din mediul urban (Centrele medicilor de familie) şi rural (Oficiile medicilor de familie, Centrele de Sănătate, Oficiile de Sănătate). **3.** Rolul comunicării în îngrijiri comunitare. **4.** Metodele de transmitere a mesajelor educaţionale în promovarea sănătăţii. **5.** Organizarea activităţii asistentului medical în sala de triaj. **6.** Evaluarea şi susţinerea funcţiilor vitale în sala de triaj.	mediul urban/ rural. - Utilizarea diverselor metode de transmitere a mesajelor educaţionale în promovarea sănătăţii. - Examinarea bolnavilor în sala de triaj (examenul subiectiv şi obiectiv), determinarea indicilor vitali.
II. Obstetrică şi ginecologie cu nursing specific în Asistenţa medicală primară		
UC1. Aplicarea prevederilor ghidului pacientului din Protocolul clinic standardizat – *Cancerul de col uterin* în diagnosticarea timpurie a cancerului de col uterin. UC2. Diagnosticarea sarcinii, supravegherea sarcinii normale, efectuarea examinărilor necesare pentru supravegherea evoluţiei sarcinii normale. UC3. Îngrijirea lăuzei, monitorizarea evoluţiei perioadei postnatale şi acordarea sfaturilor utile privind creşterea nou-născutului în cele	- *Diagnosticul precoce al cancerului de col uterin. Screening-ul cervical – procedurile operaţionale la nivel de AMP.* - *Îngrijiri antenatale şi postnatale. Supravegherea gravidei în condiţii de AMP. Supravegherea lăuzei în condiţii de AMP.* 1. Noţiunile şi etapele de bază în screening-ul cervical în cadrul AMP. 2. Consilierea femeilor şi asigurarea consimţământului benevol şi conştientizat de participare la screening. 3. Îngrijirea în perioada antepartum. 4. Semnele de urgenţă în sarcină. 5. Perioada postpartum. Stările psihoemoţionale a lăuzei (melancolia postpartum, depresia postpartum).	- Identificarea semnelor precoce ale cancerului de col uterin. - Colectarea probei citologice cu respectarea tehnicii de prelevare a probei citologice. - Aplicarea prevederilor ghidului pacientului din Protocolul clinic standardizat – *Cancerul de col uterin şi* procedurile operaţionale ale Screening-ului cervical pentru diagnosticul timpuriu al cancerului de col uterin. - Elaborarea planului individual de supraveghere a gravidei pe parcursul sarcinii. - Recunoaşterea şi soluţionarea problemelor minore de disconfort în sarcină, semnelor de urgenţă. - Realizarea managementului lăuzei în stările de urgenţă caracteristice perioadei postpartum.

mai bune condiţii. UC4. Recunoaşterea complicaţiilor în sarcină, naştere şi postpartum şi acordarea ajutorului de urgenţă la timp şi corect.		- Consilierea gravidei/lăuzei şi membrilor de familie în perioadele antenatală şi postpartum.
III. Pediatrie cu nursing specific în Asistenţa medicală primară		
UC1. Examinarea şi îngrijirea nou-născutului, luarea tuturor iniţiativelor care se impun în caz de nevoie şi practicarea, după caz, a resuscitării imediate. UC2. Identificarea problemelor de sănătate, prioritizarea lor, elaborarea şi realizarea planului de nursing în afecţiunile pediatrice. UC3. Realizarea îngrijirilor în afecţiunile pediatrice conform etapelor procesului de nursing cu consilierea şi şcolarizarea părinţilor. UC.4 Esenţializarea problemelor de sănătate şi profilaxie bolilor infecţioase prin efectuarea imunoprofilaxiei.	- *Îngrijirea nou-născutului la domiciliu. Alimentaţia nou-născutului şi sugarului.* - *Problemele acute şi urgenţele pediatrice. Asistenţa medicală de urgenţă în condiţii de AMP.* - *Imunoprofilaxia.* 1. Activităţi de îngrijire a copilului sănătos şi bolnav în condiţii de AMP. 2. Alimentaţia nou-născutului. Principii de diversificare. Combaterea abuzurilor alimentare. 3. Conduita copilului în caz de probleme acute. Asistenţa medicală în caz de tuse şi respiraţie dificilă, cianoză, cefalee, diaree, semne de deshidratare, febră, probleme cu gâtul şi cu urechile. 4. Semnele de pericol pentru viaţă şi sănătate. Asistenţa de urgenţă în caz de febră, convulsii, laringospasm, voma, intoxicaţii alimentare, cu alcool, cu medicamente, corpi străini. 5. Organizarea imunizărilor preventive. Mesajul antiepidemic. Activitatea cabinetului de vaccinare. Tehnica vaccinărilor.	- Determinarea parametrilor fiziologici la copil: frecvenţa şi ritmul respiraţiei, pulsul periferic, frecvenţa cardiacă, TA, diureza, defecarea, bilanţul hidric, temperatura corporală. - Măsurarea dimensiunilor şi aprecierea tonusului fontanelei anterioare. - Consilierea părinţilor privind alimentaţia copilului, călirea, igiena personală, protecţia, securitate. - Aplicarea principiilor de diversificare a alimentaţiei nou-născutului şi sugarului. - Depistarea semnelor de pericol pentru viaţă şi sănătate la copii. - Identificarea problemelor de sănătate a copilului şi prioritizarea lor. - Stabilirea diagnosticului de nursing, obiectivelor şi intervenţiile asistentului medical. - Acordarea asistenţei medicale de urgenţă în caz de febră, convulsii, laringospasm, voma, diaree, semne de deshidratare, intoxicaţii alimentare, cu alcool, cu medicamente, corpi străini. - Proiectarea consilierii privind profilaxia patologiilor cronice. - Aplicarea imunoprofilaxiei conform vârstei.

IV. Stările de urgență în Asistența medicală primară. Nursing-ul specific. Educația pentru sănătate		
UC1. Algoritmizarea etapelor asistenței medicale de urgență în afecțiunile terapeutice conform Protocoalelor Clinice Naționale. UC2. Acordarea asistenței de urgență în Asistența medicală primară. UC3. Promovarea măsurilor de prevenire a stărilor de urgență.	- *Managementul integrat al pacienților și gravidelor cu urgențe cardio-respiratorii și cerebro-vasculare.* - *Managementul integrat al pacienților și gravidelor cu urgențe abdominale și hemoragii.* - *Managementul integrat al pacienților și gravidelor cu diabet zaharat în condiții de AMP. Managementul integrat al pacienților cu come diabetice.* **1.** Managementul integrat al pacienților și gravidelor cu urgențe cardio-respiratorii și cerebro-vasculare: acces de astm bronșic, puseu hipertensiv, infarct miocardic acut, edem pulmonar acut, ictus cerebral. **2.** Asistența medicală de urgență în preeclampsie/ eclampsie în condiții de AMP. **3.** Educația pentru sănătate a pacienților cu urgențe cardio-respiratorii, cerebro-vasculare. **4.** Managementul integrat al pacienților cu urgențe abdominale: apendicită, abdomen acut, colică biliară, colică renală. **5.** Managementul integrat al pacienților cu urgențe abdominale: hemoragii - hemoptizie, epistaxis, hematurie, hemoragie digestivă superioară, rectoragie. **6.** Asistența medicală de urgență la etapa prespitalicească. **7.** Asistența de urgență în come diabetice.	- Recunoașterea stărilor de urgență în afecțiunile cardio-respiratorii, cerebro-vasculare, abdominale, endocrine și hemoragii. - Identificarea problemelor de sănătate și prioritizarea lor. - Stabilirea diagnosticului de nursing, obiectivelor și intervențiile asistentului medical. - Acordarea asistenței de urgență conform algoritmului asistenței de urgență în baza studiului de caz. - Consilierea pacienților în profilaxia stărilor de urgențe.

	8. Educaţia pentru sănătate în rândurile pacienţilor/gravidelor cu diabet zaharat – dietoterapia, evaluarea glicemiei, insu-linoterapia.	

VII. STUDIU INDIVIDUAL GHIDAT DE PROFESOR

Materii pentru studiul individual	Produse de elaborat	Modalităţi de evaluare	Termenul de realizare
1. Managementul în Asistenţa medicală primară.			
1.1 Politici europene şi naţionale în domeniul asistenţei medicale primare.	Pliante	Aplicarea cadrului legal şi normativ în activitatea instituţiilor medicale din domeniul ocrotirii sănătăţii.	2 ore
1.2 Particularităţile psihologice, etice şi deontologice în asistenţa medicală primară (AMP).	Situa□ii clinice problematizate	Îngrijirile diferenţiate în dependenţă de statutul social, religie, etnie, cultură şi alte aspecte specifice bazate pe principiile eticii şi deontologiei medicale.	2 ore
1.3 Documentaţia specifică AMP.	Albumul tematic	Identificarea actelor normative, protocoalelor clinice naţionale, protocoalelor medicului de familie care reglementează prestarea serviciilor de îngrijiri de către asistentul medical în condiţii de AMP.	2 ore
2. Obstetrică şi ginecologie cu nursing specific în Asistenţa medicală primară.			
2.1 Diagnosticul precoce al cancerului mamar.	Dosarul de nursing	Respectarea algoritmului de diagnostic în diagnosticul precoce al cancerului mamar.	2 ore
2.2 Contracepţia.	Poster	Informarea pacientelor privind tipuri de contracepţie, indicaţii, contraindicaţii.	2 ore

2.3 Pregătirea psihoemoţională a gravidei şi membrilor familiei.	Pliante	Educaţia viitorilor părinţi şi formarea aptitudinilor de creare a unei familii sănătoase.	2 ore
3. Pediatrie cu nursing specific în Asistenţa medicală primară.			
3.1 Examinarea copilului conform vârstei.	Situa□ii clinice problematizate	Elaborarea studiilor de caz şi argumentarea indicilor vitali.	2 ore
3.2 Factorii de risc familiali ce duc la probleme de sănătate ale copilului şi adolescentului.	Pliante	Identificarea factorilor de risc familiali ale copiilor şi adolescenţilor	2 ore
3.3 Conduita copilului bolnav cu infecţii respiratorii conform PCN.	Prezentare în format Power-Point	Respectarea algoritmului de asistenţă medicală primară în afecţiunile repsiratorii la copii.	2 ore
3.4 Conduita copilului bolnav cu infecţii intestinale conform PCN.	Prezentare în format Power-Point	Respectarea algoritmului de asistenţă medicală primară în afecţiunile intestinale la copii.	2 ore
4. Stările de urgenţă în Asistenţa medicală primară. Nursing-ul specific. Educaţia pentru sănătate.			
4.1 Managementul integrat al pacienţilor cu *come hepatice, renale.*	Prezentare în format Power-Point	Respectarea algoritmului de urgenţă în come hepatice, renale.	2 ore
4.2 Programul DOTS în Tuberculoza.	Pliante	Direcţiile de acţiune conform Programului Naţional de combatere a Tuberculozei în Republica Moldova.	2 ore
4.3 Supravegherea focarului de maladie infecţioasă. (TBC, hepatite, infecţia HIV/SIDA).	Pliante	Măsuri de control al infecţiilor şi securitate antiepidemică în instituţiile din asistenţa medicală primară (profilaxia şi combaterea infecţiilor nosocomiale, profilaxia şi combaterea hepatitelor virale, acordarea asistenţei	2 ore

		medicale persoanelor cu HIV/SIDA, ITS în condiţii de AMP).	
4.4 Managementul integrat al pacienţilor cu *diaree /constipaţii.*	Prezentare în format Power-Point	Respectarea algoritmului integrat al pacienţilor cu diaree/constipaţii.	2 ore
4.5 Cercetarea în nursing şi nursing-ul bazat pe dovezi.	Pliante	Metode de cercetare, tehnici şi instrumente de investigare nursing.	2 ore
Total			**30 ore**

VIII. SUGESTII METODOLOGICE

Specificul demersului educaţional medical se va axa pe următoarele aspecte:

1. *Abordarea modulară* oferă posibilitatea parcurgerii treptate a conţinuturilor ocupaţionale, pe sisteme de organe a patologiilor organelor interne, în vederea obţinerii unei calificări şi permite evaluarea progresului înregistrat de elev - formabil la finele fiecărui modul.

Predarea unor elemente de conţinut se vor axa pe rezolvarea unor sarcini concrete, de lucru, iar conţinuturile vor fi predate în consecutivitatea determinată de logica internă şi specificul situaţiei de rezolvat. Elevul va dobândi competenţe specifice, pornind de la necesitatea realizării unei sarcini concrete, prin îmbinarea judicioasă a cunoştinţelor teoretice şi abilităţilor practice. Nivelul de calificare îi solicită absolventului competenţe concrete, unde un rol aparte îl au abilităţile exersate în *cabinetele de simulare* din instituţiile de învăţământ medical şi instituţiile medico-sanitare publice, fiind modalitatea cea mai eficientă de învăţare.

2. *Orientarea spre finalităţi de învăţare* focusează procesul de instruire pe un şir de rezultate scontate, care reflectă ceea ce se aşteaptă de la un formabil să cunoască, să înţeleagă şi să fie capabil să execute la finalizarea cursului de instruire profesională. În procesul de instruire orientat spre formarea competenţelor, cadrele didactice vor aplica metode de predare-învăţare ce asigură dezvoltarea şi consolidarea celor trei componente ale competenţei: cunoştinţe, abilităţi şi aptitudini. Cunoştinţele reprezintă rezultatul asimilării prin învăţare a unor informaţii cu privire la patologiile terapeutice, ginecologice, obstetricale, pediatrice şi chirurgicale, competenţe şi abilităţi practice legate de domeniul medical cu rol de implementare profesională ulterioară. În acest caz, sunt implicate anumite procese psihice (percepţia, memoria şi unele operaţii elementare de gândire critică cu dezvoltarea gândirii clinice). Atitudinile au ca scop formarea la elevi a comportamentului şi valorilor în contextul condiţiilor sociale bine determinate. În acest scop, se vor aplica strategii care formează la elevi valori şi atitudini personale: *studiul de caz* (caz clinic), *simularea, jocul de rol, analiza de text, realizarea portofoliilor de învăţare şi evaluare, asaltul de idei, exerciţiul, dialogul, conversaţia dirijată sau liberă, chestionarul, conversaţia euristică, discuţia dirijată, prezentarea, dezbaterea, elaborarea şi implementarea proiectelor* etc...

3. *Integrarea teoriei cu practica* presupune ca tot ceea ce se însuşeşte în procesul didactic să se valorifice în cadrul activităţilor practice din instituţiile medico-sanitare primare publice.

4. *Centrarea pe elev* se referă la adoptarea unui demers de învățare activă prin realizarea unor activități individuale sau în grup, în care elevul acționează independent, soluționează cazuri clinice, ia decizii mai puțin influențate și își asumă responsabilitatea pentru propriile acțiuni.

Procesul didactic se focalizează atât pe asimilarea de cunoștințe și abilități specifice disciplinei, cât și pe folosirea mecanismelor învățării conștiente și eficiente, pe care elevii le vor aplica în diferite contexte de viață cu implicarea activă în soluționarea problemelor comunității. Aceasta va contribui la crearea cadrului educațional care încurajează interacțiunea socială pozitivă, motivația intrinsecă și angajarea elevului în procesul de învățare. Prin implicarea activă și participarea la îngrijirea pacienților în cadrul asistenței medicale primare, elevii dobândesc cunoștințe și abilități care îi ajută să devină responsabili pentru activitățile realizate în instituțiile medico-sanitare primare. În acest context, se vor forma la elevi valori și aptitudini profesionale necesare viitorului specialist medical.

Proiectând lecția conform cadrului de învățare și gândire ERRE, la etapa de ***Evocare,*** motivând și implicând elevii în procesul de studii pentru realizarea diferitor sarcini, se va conștientiza nivelul de dezvoltare, informare a elevilor/studenților în raport cu sarcina propusă, se va identifica experiența proprie și exterioriza cunoștințe, abilități, atitudini la subiect.

La etapa de *Evocare* se utilizează diverse metode interactive: *brainstorming-ul, brainsketching-ul, GPP- gândește singur - discută în perechi - prezintă colegilor; explozia stelară, Grafitti, linia valorii etc.*

La etapa *Realizarea sensului* se propun sarcini de informare și procesare a informațiilor noi, în urma căreia se completează și se modifică schema cognitivă a elevului, se asigură prelucrarea și înțelegerea informației noi de către elev, se menține implicarea prin sarcini care facilitează contactul cu informația nouă și procesarea ei. Metodele specifice realizării sensului reprezintă: *SINELG, mozaic, 6 De ce? discuția ghidată, acvarium, demonstararea pacientului tematic, joc de rol, algoritmizarea, pălăriile gânditoare, caz clinic etc.*

La etapa *Reflecția* - elevilor/studenților li se propune să comunice și să decidă în grup/cu colegii asupra anumitor probleme, să realizeze aprecieri asupra experienței acumulate în cadrul lecției. În urma acestui proces se obțin următoarele rezultate: menținerea implicării prin schimb de idei, formarea și exprimarea atitudinilor, restructurarea durabilă a schemelor cognitive inițiale și condiționarea schimbării comportamentale. Metodele specifice *reflecției* sunt: *revizuirea circulară, generalizarea categorială, graficul conceptual, Turul galeriei, Pânza discuției, din fotoliul autorului, diagrama cauzelor și a efectelor, agenda cu notițe paralele etc.*

La etapa ***Extinderea,*** elevilor li se propune să aplice în experiența cotidiană noile achiziții intelectuale. Avantajul etapei constă în faptul că vor obține:

1. realizarea unui transfer de cunoștințe în autentic;
2. aplicarea celor însușite la ore în situații de integrare simulate și autentice;
3. dezvoltarea competențelor, care devin pe parcurs modele comportamentale obișnuite, firești.

Cadrul didactic va selecta și adecva diversificat tehnologiile de predare-învățare în corespundere cu potențialul elevului conform calificării, a propriei strategii didactice, precum și a obiectivelor proiectate tematic.

Pornind de la caracterul aplicativ al Curriculumului modular, se recomandă utilizarea cât mai largă în procesul de predare-învățare a metodelor activ-participative, precum și reducerea timpului alocat metodelor de expunere a materiilor teoretice și aplicarea celor bazate pe efectuarea sarcinilor de lucru. În funcție de resursele materiale disponibile (cabinete de simulare,

baze clinice în Centrele Medicilor de Familie) se vor organiza lucrări practice în cabinetele de simulare şi instituţii medico-sanitare publice primare. În activităţile practice, accentul se va pune pe îndeplinirea cu exactitate şi la timp a sarcinilor de lucru. Realizarea proiectelor în cadrul activităţilor practice va urmări nu numai dezvoltarea abilităţilor individuale, dar şi a celor de lucru în echipă. În activităţile individuale, accentul se va pune pe studiere, analiza şi sistematizarea materialului teoretic şi practic în scopul îndeplinirii sarcinilor de lucru individual. Acestea vor fi prezentate în formă de portofolii, proiecte, sarcini specifice etc.

IX. SUGESTII DE EVALUARE A COMPETENŢELOR PROFESIONALE

Axarea procesului de învăţare-predare-evaluare pe competenţe presupune efectuarea evaluării pe parcursul întregului proces de instruire. Evaluarea continuă va fi structurată în evaluări formative şi evaluări sumative (finale) ce ţin de interpretarea creativă a informaţiilor şi de capacitatea de a rezolva situaţiile de problemă (cazuri clinice). Activităţile de evaluare vor fi orientate:

1. prin motivarea elevilor şi realizarea feedback-ului;
2. prin stimularea la elevi a efortului de autoevaluare formativă (autoevaluarea formativă reprezintă procesul prin care elevul însuşi este pus să judece calitatea lucrului său în raport cu obiectivele definite şi cu criteriile de apreciere propuse);
3. prin formarea deprinderilor de evaluare reciprocă (evaluarea reciprocă constituie un proces de interacţiune evaluativă, orientat spre emiterea unor judecăţi de valoare în baza unor criterii prestabilite);
4. prin evidenţierea succesului, realizează principiul centrării pe personalitatea celui evaluat.

Pentru a eficientiza procesele de evaluare, înainte de a demara evaluările, cadrul didactic va aduce la cunoştinţa elevilor tematica subiectelor, modul de evaluare (bareme/grile/criterii de notare) şi condiţiile de realizare a fiecărei evaluări. Evaluarea curentă/formativă se va realiza prin diverse modalităţi: observarea comportamentului elevului, analiza rezultatelor activităţii elevului, discuţia/conversaţia, prezentarea proiectelor individuale de activitate.

Studiul individual contribuie la aprofundarea competenţelor profesionale la disciplină, dezvoltarea gândirii critice, clinice, creativităţii, luarea deciziilor în cazuri excepţionale şi asumarea riscurilor. Tehnicile şi metodele specifice realizării evaluării studiului individual: algoritmizarea, elaborarea pliantelor, studiilor clinice problematizate, dosarului de nursing etc.

Produsele recomandate pentru evaluarea nivelului de dezvoltare a competenţelor cognitive sunt prezentate în tabelul de mai jos:

Produsul	**Criterii de evaluare a produsului**
Dosarul de nursing	- colectarea datelor subiective şi examinarea obiectivă, - interpretarea datelor şi stabilirea diagnosticului de nursing prioritar, - planificarea îngrijirilor (obiectivelor), - evaluarea rezultatelor îngrijirilor.
Situaţii clinice problematizate	- structura, completitudinea, - gradul de originalitate şi noutate, creativitatea, - elaborarea şi argumentarea planurilor de nursing, - soluţionarea situaţiilor problematizate, analiza studiilor de caz, elaborarea comunicărilor profesionale, algoritmul interviului clinic,

	- algoritmizarea asistenţei de urgenţă în situaţii clinice urgente, - elaborarea conduitei pacientului conform protocoalelor clinice naţionale.
Posterul	- calitatea informaţiei, - corespunderea conţinutului cu subiectul avizat, - originalitatea prezentării, - atractivitatea expunerii, - calitatea imaginii.
Pliante	- mărimea şi volumul informaţiei, forma pliantului, - calitatea şi accesibilitatea informaţiei în limbajul pacientului, utilizare terminologiei de popularizare, - actualitatea informaţiei, structurată (erarhic şi logic), - folosirea imaginilor argumentative, clar vizibile, prezenţa datelor statistice actuale.
Albumul tematic (maladie sau un grup de maladii)	- text ştiinţific corect prezentat, structurat logic, consecutive, - ilustrat color ce argumentează informaţia ştiinţifică, - concluzia, analiza grupului de patologii, metodele de diagnostic inovative, principiile de tratament modern, harta de conceptualizare a maladiei.
Prezentări în format Power-point	- prezentarea şi derularea slid-urilor, structura logică a prezentării, - creativitatea şi imaginaţia, simplitatea, profesionalismul, - cromatica şi realizarea prezentării, - respectarea textului, utilizarea imaginilor şi a altor elemente multimedia (sunet, video).

Prin evaluarea curentă/formativă, cadrele didactice informează elevul despre nivelul de performanţă, îl motivează să se implice în dobândirea competenţelor profesionale.

Evaluarea sumativă a rezultatelor la disciplină se efectuează prin testare, rezolvarea cazurilor clinice, aplicarea algoritmului de conduită a pacientului în dependenţă de patologie/stare patologică.

X. LUCRĂRI PRACTICE RECOMANDATE

Lucrare practică Nr.1: Managementul în asistenţa medicală primară (AMP). Managementul în cadrul CMF, CS, OMF, OS. Comunicarea în practica moaşei în condiţii de AMP.

Lucrare practică Nr.2: Triajul gravidelor şi a pacienţilor în condiţii de AMP. Tehnici specifice nursing-ului comunitar. Determinarea indicilor vitali.

Lucrare practică Nr.3: Diagnosticul precoce al cancerului de col uterin. Screening-ul cervical – procedurile operaţionale la nivel de AMP.

Lucrare practică Nr.4: Îngrijiri antenatale şi postnatale. Supravegherea gravidei în condiţii de AMP. Supravegherea lăuzei în condiţii de AMP.

Lucrare practică Nr.5: Îngrijirea nou-născutului la domiciliu. Alimentaţia nou-născutului şi sugarului.

Lucrare practică Nr.6: Problemele acute şi urgenţele pediatrice. Asistenţa medicală de urgenţă în condiţii de AMP. Imunoprofilaxia.

Lucrare practică Nr.7: Managementul integrat al pacienţilor şi gravidelor cu urgenţe cardio-respiratorii şi cerebro-vasculare, abdominale, hemoragii.
Lucrare practică Nr.8: Managementul integrat al pacienţilor şi gravidelor cu diabet zaharat în condiţii de AMP. Managementul integrat al pacienţilor cu come diabetice.

XI. RESURSELE NECESARE PENTRU DESFĂŞURAREA PROCESULUI DE STUDII

Mijloacele didactice utilizate în cadrul lecţiilor de *Asistenţa medicală primară cu nursing comunitar şi îngrijiri la domiciliu:*

1. Curriculum-ul la disciplină;
2. Planul tematic la disciplină;
3. Proiecte didactice;
4. Lecţii ştiinţifice;
5. Prezentări în programul Power – Point;
6. Filme didactice;
7. Ghidul lecţiilor practice;
8. Tabele, planşe, mulaje;
9. Teste de evaluare a cunoştinţelor.
10. Forma (halat/costum medical, mască, mănuşi, bonetă etc...)
11. Pacienţi cu diferite patologii
12. Fişe de observaţii clinice
13. Foaia de temperatură
14. Termometru
15. Tensiometru
16. Stetofonendoscop
17. Simulatoare
18. Electrocardiograf
19. Glucometru
20. Urocultor
21. Coprocultor
22. Antropometru
23. Panglică centimetrică
24. Secundomer

XII. RESURSELE DIDACTICE RECOMANDATE ELEVILOR

Nr. crt.	Denumirea resursei	Locul în care poate fi consultată/accesată/ procurată resursa
1.	Negrean M., Tomulescu L., Carp. L şi alţi autori, *Medicina internă cu nursing specific,* suport de curs pentru elevii colegiilor de medicină, Chişinău, 2017.	Bibliotecă CEMF „Raisa Pacalo”
2.	Babiuc C., Dumbrava Vlada – Tatiana, *Medicină internă,* Centrul Editorial	Bibliotecă CEMF „Raisa Pacalo” Bibliotecă USMF „N. Testemiţanu”

	Poligrafic Medicină, Chişinău, 2008	
3.	Bivol G. *Ghid practic al medicului de familie,* Cartier, Ediţia 1, noiembrie, Chişinău, 2003.	Bibliotecă CEMF „Raisa Pacalo”
4.	Cerempei L., Cucieru E., Botnarciuc L Curs de lecţii la pediatrie, Chişinău, 2011	Biblioteca CEMF „Raisa Pacalo”
5.	Cucieru E., Botnarciuc L., Cuşnir R., ect., Standarde/protocoale a deprinderilor practice., Chişinău, 2015	Biblioteca CEMF „Raisa Pacalo”
6.	Conduita Integrată a maladiilor la Copii, OMS, Departamentul Sănătăţii şi Dezvoltării Copilului, 2010	Biblioteca CEMF „Raisa Pacalo”
7.	Protocoale clinice naţionale pedriatice	https://www.google.com/search?rlz=1C1AOHY_ruMD709MD709&ei=13R9Wq_yG4eYkwWUnIzwBA&q=protocoale+clinice+nationale
8.	Protocoale clinice naţionale pentru medicii de familie	https://www.google.com/search?q=protocoale+clinice+nationale+pentru+medicii+de+familie&rlz
9.	Algoritm de conduit în urgenţe pediatrice	ms.gov.md/public/info/Ghid/alg/algcondurped/
10.	Botnaru V., *Medicina interna,* Breviar Modulul Gastroenterologie/hepatologie Editura F. E. –P Tipografia Centrală, Chişinău, 2008.	Bibliotecă CEMF „Raisa Pacalo” Bibliotecă USMF „N. Testemiţanu”
11.	Botnaru V., *Medicina interna,* Cardiologie, Editura F. E. – P Tipografia Centrală, Chişinău, 2008.	Bibliotecă CEMF „Raisa Pacalo” Bibliotecă USMF „N. Testemiţanu”
12.	Botnaru V., *Medicina interna,* Breviar, Cardiologie, Editura F. E. –P Tipografia Centrală, Chişinău, 2008.	Bibliotecă CEMF „Raisa Pacalo” Bibliotecă USMF „N. Testemiţanu”
13.	Botnaru V., *Elemente de nefrologie, Medicina interna*, Editura F. E. –P Tipografia Centrală, Chişinău, 2002.	Bibliotecă CEMF „Raisa Pacalo” Bibliotecă USMF „N. Testemiţanu”
14.	Crivcianschi L., *Urgenţe medicale* (Algoritmele – protocoale de management şi tratament), Tipografia „Grafică”, Chişinău, 2003.	Bibliotecă USMF „N. Testemiţanu”
15.	Gherasim L., *Medicina internă,* vol.II, Ed. Medicală, Bucureşti 1999.	Bibliotecă CEMF „Raisa Pacalo”.
16.	Medicina de familie – veriga primordială a reformării sistemului de sănătate, *Materialele Congresului III al Medicilor de familie din republica Moldova*, Chişinău, 17-18 mai 2012	Bibliotecă USMF „N. Testemiţanu”

17.	Mozes C., *„Tehnica îngrijirii bolnavului (cartea asistentei medicale)”*, Ediţia VII, Editura Medicală, Bucureşti, 2003.	Bibliotecă CEMF „Raisa Pacalo”
18.	Negrean M., coordonator de ediţie, *protocol/ Algoritm al deprinderilor practice,* Tipogr. Centrală, Ed II Chişinău, 2017.	Bibliotecă CEMF „Raisa Pacalo”
19.	*Politica Naţională de Sănătate* a Republicii Moldova anii 2007- 2021.	http://www.unfpa.md/images/stories/pdf/politica %20sanatate.pdf
20.	Protocoale Clinice Naţionale.	www. ms.gov.md
21.	Restian A. „Bazele Medicinei de Familie”, Ediţia a III-a revizuita, Bucureşti 2009.	Bibliotecă CEMF „Raisa Pacalo”
22.	Stempovscaia E., responsabil de ediţie, *Standarde de îngrijiri -nursing pentru asistente medicale şi moaşe,*Tipog. GrafemaLibris, Chişinău, 2007.	Bibliotecă CEMF „Raisa Pacalo”
23.	Strategia, *Sănătatea 2020.*	www. ms.gov.md
24.	*Titircă L., Ghid de nursing* – volumul I şi tehnici de evaluare – volumul II, Editura, Viaţa Medicală Românească, Bucureşti, 2011.	Bibliotecă CEMF „Raisa Pacalo”